

เอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

จากการที่คนไทยมีนิสัยรักในทางกวี จึงทำให้ไทยมีวรรณคดีหรือวรรณกรรมประเภทร้อยกรอง ปรากฏเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติตกทอดมาให้ชนรุ่นหลังได้อ่าน และได้ศึกษาเป็นจำนวนมาก ทางกระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ และความจำเป็นในการศึกษาวรรณคดีและวรรณกรรมประจำชาติได้บรรจุวรรณคดีและวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ ลงในหนังสือแบบเรียนวิชาภาษาไทยเสมอมา ในจำนวนวรรณคดีและวรรณกรรมที่ได้รับการคัดเลือก ให้บรรจุในหนังสือแบบเรียนดังกล่าว มักมีวรรณคดีหรือวรรณกรรมที่เป็นร้อยกรองรวมอยู่ด้วยเสมอ โดยเฉพาะวรรณคดีหรือวรรณกรรมร้อยกรอง ที่เป็นเรื่องขนาดยาว เช่น รามเกียรติ์ อิเหนา และขุนช้างขุนแผน เป็นต้น

ความหมายของร้อยกรอง .

ชาวตะวันตกนิยมแบ่งวรรณคดีออกเป็น ๒ ประเภท คือ ร้อยแก้ว (Prose) และกวีนิพนธ์ หรือร้อยกรอง (Poetry)^๑ ซึ่งเป็นการแบ่งอย่างกว้าง ๆ ตามลักษณะการแต่ง

ร้อยแก้วคือ การนำคำมาเรียบเรียงกันเข้า โดยไม่มีหลักเกณฑ์หรือแบบแผนตายตัว เช่น ไม่บังคับจำนวนคำ สัมผัส หรือ เอก โท ตรี ลหุ เป็นต้น

---

^๑ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ "ความเข้าใจทั่วไปเรื่องวรรณคดี," วงวรรณกรรม ๒๕๑๘. (พระนคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๘), หน้า ๖.

สำหรับร้อยกรองได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน เช่น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้คำนิยามของร้อยกรองไว้ว่า "แต่งหนังสือดีให้มีควาไพเราะ"^๑

เสฐียรโกเศศ ได้ให้ความหมายของร้อยกรองว่า

ร้อยกรองหมายถึง โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ซึ่งมีถ้อยคำที่นำมาประกอบกัน มีขนาดมาตราเสียงสูงต่ำ หนักเบา และสั้นยาว ตามแบบรูป (Patten) ที่กำหนดไว้ แบบรูปที่กำหนดนี้มีมากด้วยกัน ไม่จำเป็นต้องมีเฉพาะแต่ที่กำหนดไว้ในตำรา ซึ่งว่าด้วยการแต่ง โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน หรือ ฉันท์ลักษณะ^๒

สิทธา พิณีจวบถล และนิตยา กาญจนะวรรณ ได้ให้ความหมายของร้อยกรองว่า "ได้แก่ข้อเขียนที่มีการจำกัดจำนวนคำ หรือพยางค์ จำกัดความยาว มีการกำหนดเสียงสูงต่ำ กำหนดเสียงสั้นยาว หนักเบา กำหนดสัมผัส และกำหนดจังหวะไว้อย่างแน่นอน"^๓

กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ กล่าวว่

ร้อยกรอง ได้แก่บทกวีนิพนธ์แบบต่าง ๆ ที่กวีแต่งขึ้น โดยใช้ระเบียบของภาษาและการแสดงออก ซึ่งความคิดชั้นสูง ต้องการรูปแบบหรือคำเป็นตามข้อบังคับ กำหนดกฎเกณฑ์เฉพาะแบบ เช่น กำหนดจำนวนคำ กำหนดตำแหน่งรับสัมผัส กำหนดจำนวนวรรค กำหนดเสียงวรรคยุกต์ เอก โท ตรี จัตวา สัมผัส กำหนดเสียงหนักเบา สั้นยาว (ครู - ลหุ)

บทประพันธ์ประเภทร้อยกรองแต่เดิมเรียกกันหลายอย่าง เรียก กลอน บ้าง เช่นในลิลิตพระลอ กล่าวว่ "เกลากลอน" แต่แต่งเป็นโคลงและร่าย เรียกว่ กาพย์ แต่แต่งเป็นร่ายยาว เช่น กาพย์มหาชาติ เรียกว่ ฉันท์ แต่แต่งเป็นร่ายและโคลง เช่น ลิลิตยวนพ่าย จึงมักเรียกรวมๆ

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (พระนคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๑๐), หน้า ๑๔๔.

^๒ เสฐียรโกเศศ, การศึกษาวรรณคดีแห่งวรรณศิลป์ (พระนคร: เจริญรัตน์การพิมพ์ ๒๕๑๔), หน้า ๔.

^๓ สิทธา พิณีจวบถล และนิตยา กาญจนะวรรณ, ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๒๐), หน้า ๑๐.

ว่า ภาพยนตร์ โทรทัศน์ หรือจินตกรรม^๑

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ ได้กล่าวถึงร้อยกรองว่า "เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕ สำนักวัฒนธรรมทางวรรณกรรม ได้ใช้คำว่า ร้อยกรอง สำหรับเรียกวรรณกรรมประเภทที่มีลักษณะบังคับ ในการแต่งหรือมีการกำหนดคณะเข้าคู่กับคำว่าร้อยแก้ว นับแต่นั้นมาคำร้อยแก้วและร้อยกรองก็ใช้กันแพร่หลายตามความหมายนี้"^๒

จากความหมายของร้อยกรองที่มีผู้กล่าวไว้หลายท่านนี้ จึงพอสรุปได้ว่า ร้อยกรองคืองานประพันธ์ที่ประณีตบรรจง ซึ่งผู้แต่งพิถีพิถันในการเลือกใช้คำให้เหมาะสมเจาะ ทั้งเสียง จังหวะ และความหมาย ตามลักษณะบังคับของบทประพันธ์แต่ละประเภท และคำร้อยกรองนี้อาจเรียกชื่อได้ต่าง ๆ กัน เช่น เรียกว่า กริณีพนธ์ บทกวี จินตกรรม และบทร้อยกรอง เป็นต้น

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ กล่าวว่า ตามหลักของตะวันตกนิยมจัดวรรณกรรมประเภทร้อยกรองออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. Narrative คือประเภทบรรยาย มีเรื่องราว เหตุการณ์ พฤติการณ์ อาจมีตัวละครจำนวนมากหรือจำนวนน้อย ถ้าเป็นเรื่องยาวมีตัวละครจำนวนมาก เนื้อเรื่องกล่าวถึงตำนานปรัมปราต่าง ๆ ตัวละครเป็นเทพเจ้า หรือกษัตริย์ เรียกว่า Epic

๒. Descriptive หรือ Lyrical ถือเป็นประเภทพรรณนาหรือรำพัน บทร้อยกรองประเภทนี้มีกวีจะสิ้นด้วยธรรมชาติของตัวเองบังคับ เพราะคนเราย่อมจะรำพันถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นเวลานานเกินไปไม่ได้โดยอยู่เอง เป็นการผินธรรมชาติของจิตใจ แต่บทพรรณนานาน ๆ นั้นก็อาจจะพบบ้างที่เป็นวรรณกรรมร้อยกรองขนาดยาว แต่เมื่อเกิดวรรณกรรมชนิดนั้นขึ้น มักจะมีปัญหาขึ้นว่าจะจัดเข้าหมวดหนึ่งหรือหมวดสอง

005803

^๑ กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ, "วรรณคดีไทย" เอกสารประกอบการสอนนิชาวรรณกรรมปัจจุบัน สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา ปีฉดศรวิท ยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า ๔ (อัดสำเนา).

^๒ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ, การประพันธ์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๐), หน้า ๒๐๘.

๓. Dramatic คือเป็นประเภทบทละคร^๑

นอกจากนี้รูปแบบของวรรณกรรมร้อยกรองแต่ละประเภทดังกล่าว ยังอาจใช้ร้อยกรองได้หลายชนิดอีกด้วย เช่น

๑. บทละคร อาจใช้

ก. กลอน เช่น กนกนคร

ข. ฉันท์ เช่น มีทนะพาธา

ค. ร้อยกรองหลายชนิด เช่น บทละครตีกลองคำบรรพ์ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

๒. นิยาย อาจใช้

ก. กลอน เช่น พระอภัยมณี

ข. ฉันท์ เช่น สามัคคีเภท

ค. ร่าย เช่น เวสสันดร

ง. ลิลิต (ร่ายและโคลง) เช่น นิทรราชาคริต

๓. บทพรรณนา อาจใช้กลอน เช่น นิราศลอนดอน นิราศรอบโลก (ของแสงทอง) และ

โคลงกลอนของครูเทพ

โคลง เช่น โคลงนิราศตามเสด็จลำน้ำน้อย (ของพระยาตรัง)

ลิลิต (ร่ายและโคลง) เช่น ลิลิตสามกรุง

ฉันท์ เช่น กฤษณาสมันต์ อาเศียรวาท (ในโอกาสต่าง ๆ)

กาพย์ เช่น กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง^๒

^๑ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, "แนะแนวทางเรียนวรรณกรรมวิจิตรและวรรณคดีวิจารณ์,"

แนะแนวทางการศึกษาวิชาวรรณคดี (กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตการพิมพ์, ๒๕๑๔), หน้า ๗-๘.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘.

ส่วนแนวในการเขียนร้อยกรองนั้น ประยงค์ อนันทวงศ์ กล่าวว่า ไม่ว่าจะแต่งด้วยคำ ประพันธ์ประเภทใดก็ตาม มักมีแนวความคิดสรุปได้ดังนี้คือ เกี่ยวกับความรัก เกี่ยวกับชตากรรมของ ตน ความสวยงามของธรรมชาติ ศาสนา และจริยธรรม การประชดประชันเสียดสีสังคม เกี่ยวกับ สภาพสังคม การเมือง เหตุการณ์ปัจจุบันต่าง ๆ การสรรเสริญ และเฉลิมพระเกียรติ บทปลุกปลอบ ใจ คำขวัญ คติพจน์ สุภาษิต เกี่ยวกับวันนักขัตฤกษ์ บทกลอนขบขัน และบทอัครรรย เป็นต้น^๑

คุณค่าของร้อยกรอง

วรรณคดีหรือวรรณกรรมไม่ว่าจะเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองก็ตาม มักมีคุณค่าอยู่ในตัวเอง เสมอ คุณค่าของวรรณคดีหรือวรรณกรรมย่อมแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของกวีเป็น สำคัญ ว่าต้องการให้ผู้อ่านได้รับรู้อะไรจากผลงานของเขา และการพิจารณาหาคุณค่าของวรรณคดี หรือวรรณกรรมนั้น ย่อม ขึ้นกับความสามารถของผู้อ่านด้วยว่าจะสามารถใช้วิจารณญาณ และพื้นฐาน ทางด้านความรู้และสติปัญญาในการมองเห็นหรือรับเอาคุณค่านั้น ๆ ไปได้เพียงใด

เดวิด เอช ดิคเคสัน (David H. Dickason) ได้กล่าวถึงคุณค่าของวรรณคดีซึ่งพอจะ สรุปได้ว่า วรรณคดีจะมีคุณค่าต่อผู้อ่าน ๒ ประการ คือ คุณค่าในด้านให้ความรู้เกี่ยวกับข้อมูล หรือ ข้อเท็จจริงต่าง ๆ และคุณค่าอีกประการหนึ่งคือ คุณค่าในด้านให้ความบันเทิง ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ให้ความรู้สึกที่ประทับใจ และในบางกรณีอาจมีอิทธิพลทำให้ผู้อ่านเปลี่ยนแปลงความคิด ความรู้สึก หรือทัศนคติได้^๒

^๑ ประยงค์ อนันทวงศ์, กลอนและวิธีเขียนกลอน (พระนคร: สมหมายการพิมพ์, ๒๕๑๓), หน้า ๘๒-๘๔.

^๒ David H. Dickason, Introduction to Literature in English for Thai Students (Bangkok: Ministry of Education, 1958), p. 3-4.

บทร้อยกรองในวรรณคดีหรือวรรณกรรมไทยนั้น โดยทั่วไปมักนิยมเน้นให้เห็นความงาม ความไพเราะ ความพิถีพิถันของการตกแต่งถ้อยคำให้ประณีต เพื่อให้ผู้อ่านได้รับรสแห่งความไพเราะ ของเสียง ให้ซาบซึ้งใจกับความหมาย และสัมผัสกับอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ที่ผู้ประพันธ์ได้ ถ่ายทอดออกมาเป็นภาษากวีมากกว่า มุ่งที่จะให้ผู้อ่านได้รับความรู้ หรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ ม.ล.- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ได้กล่าวถึงลักษณะคุณค่าที่เด่นของร้อยกรอง ซึ่งสรุปความได้ว่า วรรณกรรม ประเภทร้อยกรองที่จะได้รับการยกย่อง และเป็นที่ชื่นชมจดจำของผู้อ่านตลอดไปเป็นเวลานานนั้น มักเป็นวรรณกรรมที่มีความไพเราะเป็นที่จับใจ และสะเทือนใจผู้อ่าน ขณะเดียวกันวรรณกรรมร้อย กรองใด แม้จะมีคติธรรมสูงส่ง หรือมีข้อความที่เป็นประโยชน์ทางด้านาน หรือประวัติศาสตร์หรือ อื่น ๆ ก็ตาม ถ้าด้านร้อยกรองอ่อนไปแล้ว วรรณกรรมชิ้นนั้นก็ไม่ใช่ที่ยกย่อง หรือยกย่องก็เป็นเพียง ช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เท่านั้น^๑

ผะอบ โปษะกฤษณะ กล่าวว่า ภาษาร้อยกรอง หรือภาษากวี มักมีคุณค่าทางด้านวรรณศิลป์ (คือมีความงดงามที่ก่อให้เกิดสะเทือนอารมณ์) ที่กล่าวเช่นนี้ก็เพราะภาษาร้อยกรองนั้นย่อมโน้มหน้าว อารมณ์ให้เกิดจินตนาการได้ง่าย ทั้งอาจจะทำให้ผู้อ่านได้ยินเสียงไพเราะ เสนาะโสต ได้สัมผัสอันโอชะ ได้สัมผัสสิ่งอ่อนนุ่มละมุนละไม ได้เห็นภาพอันงดงามตามที่กวีได้วาดไว้ด้วยตัวอักษร และหนังสือที่ได้ รับการยกย่องถึงขั้นวรรณศิลป์ มัก เป็นหนังสือวรรณคดีประเภทร้อยกรองแทบทั้งสิ้น^๒

เอมอร ชิตะโสภณ ได้กล่าวถึงคุณค่าของร้อยกรองว่า "กาพย์กลอนเป็นเครื่องประเทืองใจ โลก และประดับโลก ช่วยสร้างโลกให้ขึ้นบาน ช่วยขัดเกลาจิตใจมนุษย์ให้ประณีต อ่อนโยน บรรเทา

^๑ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, "แนะแนวทางวิจารณ์วรรณคดีประเภทร้อยกรอง," แนะแนวทางการศึกษาวิชาวรรณคดี (กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตการพิมพ์, ๒๕๑๘), หน้า ๗๗-๗๘.

^๒ ผะอบ โปษะกฤษณะ, "วรรณศิลป์คืออะไร," วรรณศิลป์ปริทัศน์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เฟื่องอักษร, ๒๕๑๘), หน้า ๗๑ และ ๗๔.

ความทุกข์ของโลก ก่อให้เกิดความสงบสุขด้วยความฝัน รื่นรมย์และประทับใจ"^๑ เท่าที่กล่าวมานี้พอจะสรุปคุณค่าของร้อยกรองได้ว่า คุณค่าที่สำคัญเหนือสิ่งอื่นใดของร้อยกรองได้แก่ คุณค่าทางด้านความไพเราะของบทประพันธ์อันทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะเทือนใจ และเกิดจินตนาการ เป็นต้น ซึ่งในเรื่องนี้ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ทรงกล่าวสนับสนุนว่า "กวีนิพนธ์โดยแท้จะต้องสร้างความรู้สึกนึกคิดที่เป็นภาพอันสวยงามด้วยผู้อ่าน และผู้อ่านจะรู้สึกหรือไม่ก็ตาม กวีนิพนธ์เป็นสิ่งชวนใจให้เราารู้สึกนึกคิด ทำให้เราสนใจในรสของภาษา และเห็นภาพความคิดต่าง ๆ กระจ่างขึ้น"^๒ และเสฐียรโกเศศได้กล่าวว่า "หนังสือที่แต่งเป็นร้อยกรอง อาจแสดงออกในเรื่องความคิด ความรู้สึกอันเกิดจากอารมณ์ ได้ดีกว่าแต่งเป็นร้อยแก้ว"^๓ ดังนั้นผู้อ่านจึงย่อมได้รับคุณค่าทางด้านอารมณ์ และสุนทรียภาพจากวรรณกรรมที่แต่งเป็นร้อยกรองมากกว่าวรรณกรรมที่แต่งเป็นร้อยแก้ว และด้วยเหตุนี้เองวรรณคดีหรือวรรณกรรมที่เป็นที่จับใจของคนจำนวนมากนั้น จึงมักเป็นวรรณคดีหรือวรรณกรรมที่ประพันธ์เป็นร้อยกรองเป็นส่วนใหญ่ อาทิเช่น ขุนช้างขุนแผน รามเกียรติ์ อิเหนา ลิลิตพระลอ ฯลฯ เป็นต้น

สิทธา พิณีจิวถล ได้กล่าวถึงคุณค่าของร้อยกรองว่า มีคุณค่า ๓ ลักษณะ ได้แก่ คุณค่าของร้อยกรองที่มีต่อผู้แต่ง คุณค่าของร้อยกรองที่มีต่อผู้อ่าน และคุณค่าที่มีต่อสังคม ซึ่งสรุปได้ดังนี้คือ

ก. คุณค่าของร้อยกรองที่มีต่อผู้แต่ง ผู้แต่งจะสร้างงานประพันธ์ขึ้นมาก็เพื่อสนองความต้องการทางอารมณ์ส่วนตัวของผู้แต่ง กล่าวคือ ผู้แต่งหรือกวีจะเขียนบทประพันธ์ขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายหลายประการ ซึ่งจำแนกได้ดังนี้คือ จุดมุ่งหมายเพื่อสือข่าว เพื่อเล่าเรื่องราว เพื่อใช้แสดงคหิชีวิต เพื่อใช้เป็นบทขับร้อง และเพื่อใช้แสดงความคิด ความรู้สึก และจินตนาการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็น

^๑ เอมอร์ ชิตตะโสภณ, วรรณคดีนิยม, เอกสารประกอบการเรียนวิชาไทย ๓๕๕ ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, หน้า ๑๐ (อัครสำเนา).

^๒ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์, วิทยาวรรณกรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒. (พระนคร: สำนักพิมพ์แพรวศึกษา, ๒๕๑๔), หน้า ๒๔.

^๓ เสฐียรโกเศศ, การศึกษาวรรณคดีในแง่วรรณศิลป์, หน้า ๒๐.

ความต้องการที่จะตอบสนองทางอารมณ์ของผู้แต่งเองทั้งสิ้น

ข. คุณค่าของวรรณกรรมร้อยกรองที่มีต่อผู้อ่าน ผู้อ่านอ่านบทร้อยกรองก็เพื่อที่จะให้บรรลุความปรารถนาของตนในประการใดประการหนึ่ง ได้แก่ เพื่อเร้าความรู้สึก เร้าจินตนาการ เร้าความคิด หรือเพื่อความเพลิดเพลิน เป็นต้น

ค. คุณค่าของร้อยกรองที่มีต่อสังคม ร้อยกรองที่ดีจัดเป็นประณีตศิลป์ (Fine Arts) ที่มีคุณค่าสูงส่ง เพราะนอกจากจะเป็นสมบัติของผู้เขียน ของส่วนรวมประเทศชาติแล้ว ยังถือเป็นสมบัติรวมของมนุษยชาติอีกด้วย บทร้อยกรองเป็นผลงานทางปัญญาความสามารถของคน ซึ่งย่อมสะท้อนให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของคนในชาติบ้านเมืองแต่ละยุคแต่ละสมัย แสดงให้เห็นถึงความคิด ความนิยม และอุดมการณ์ของคนในชาติ สิ่งดีงามที่ควรปฏิบัติ สิ่งไม่ควรปฏิบัติ หยามละเว้นไม่ปฏิบัติ แสดงให้เห็นถึงระเบียบแบบแผนของคนในสมัยนั้นยึดถือ เคารพและปฏิบัติให้เป็นอย่างเดียวกัน เช่น กฎหมาย จารีต ข้อบังคับ เป็นต้น นอกจากนี้ยังทำให้ทราบถึงเหตุการณ์และความผันแปรต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งที่เป็นไปในทางที่เสื่อมโทรม และทางที่เจริญงอกงามอีกด้วย^๑

แมทธิว อาร์โนลด์ (Matthew Arnold) ได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์เราควรตระหนักในคุณค่าของร้อยกรองให้มากกว่าปกติธรรมดา ทั้งนี้เพราะร้อยกรองมีคุณค่ามากอย่างที่เราคาดไม่ถึง ร้อยกรองจะเป็นสิ่งเชื่อมโยงอารมณ์ให้เข้ากับความคิด และแสดงออกมาซึ่งความรู้ ดังนั้นมนุษย์จะหันกลับไปศึกษาร้อยกรองเพื่อศึกษาแนวทางชีวิตสำหรับตัวเอง เพื่อปลุกปลอบใจและเสริมสร้างกำลังใจ นอกจากนี้ แมทธิว อาร์โนลด์ ยังกล่าวอีกว่า ร้อยกรองที่ดีนั้นจะต้องมีรูปแบบที่สร้างขึ้นอย่างประณีต และให้ความรู้สึกที่ลึกซึ้งแจ่มชัด ให้ความเพลิดเพลินสนุกสนาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีค่าที่สุดที่เราจะได้รับจากร้อยกรอง^๒

^๑ ลิตธา ดินิจวุฒล และประทีป วาทิกทินกร, ร้อยกรอง, หน้า ๗-๒๘.

^๒ Matthew Arnold, "The Study of Poetry," Poets on Poetry (New York: The Free Press, 1962), p. 293-295.

อย่างไรก็ตามขณะที่ชนฝ่ายหนึ่งกล่าวยกย่องชื่นชม กับคุณค่าของร้อยกรอง ก็มีอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งไม่เห็นด้วยกับคุณค่าของร้อยกรอง ที่มีผู้กล่าวมาข้างต้น วิทย์ ศิวะศรียานนท์ ได้ยกตัวอย่างบุคคลผู้หนึ่งซึ่งเห็นว่า ร้อยกรองเป็นสิ่งไม่มีคุณค่า บุคคลผู้นี้ได้แก่ พิศอก พิศอก ได้เขียนความเรียงชื่อ The Four Ages of Poetry กระทบกระแทกกริและบทกลอนในสมัยนั้นว่า กภาพย์ กลอน แม้จะให้ความเพลิดเพลินบ้าง ก็เป็นสิ่งล้าสมัย กภาพย์กลอนเป็นของที่ควรที่จะแต่งให้ตีได้ในสมัยโบราณ ขณะที่ปัญญาของมนุษย์ยังไม่หลีกแหลม และยังไม่สามารถรู้สมมุติฐานของปรากฏการณ์ต่าง ๆ เพราะฉะนั้นจิตใจจึงเต็มไปด้วยความพิศวงในความแปลกความงาม ความหลากหลายของธรรมชาติ แต่ในสมัยปัจจุบัน กภาพย์กลอนเป็นของไร้ประโยชน์ เป็นสิ่งเหลวไหลฟุ้งเพื่อ ทำให้เกิดอารมณ์ที่ไม่พึงปรารถนา เป็นเหมือนของเล่น ซึ่งมนุษย์ที่เติบโตมีปัญญาแตกฉานแล้วควรทิ้งเสีย เอาเวลาไปใช้ในการค้นคว้าหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์จะดีกว่า^๑

ซึ่งเรื่องนี้ เจือ สตะเวทิน ได้กล่าวว่า

... บุคคลเรานั้นมิได้อยู่ด้วยความอึดปากอึดท้องอย่างเดียว สมองของเราที่ต้องการอาหาร เหมือนกับท้อง อาหารของ สมองก็คือสติปัญญา และความเบิกบานสำราญใจ ความสวยสดงดงามอันจะเป็นเครื่องปรับปรุงให้บุคคลชื่นชมต่อโลกและชีวิต เห็นว่าโลกนี้เป็นที่น่าอยู่อาศัย ชีวิตมนุษย์มีข้อควรศึกษา และสังเกตอย่างมากมายก่ายกอง ธรรมชาติแวดล้อมย่อมสวยสดงดงามน่าพิศ ความนิยมชมชื่นต่อสิ่งเหล่านี้จึงเป็นของสำคัญในการดำรงชีวิตอยู่^๒

ดังนั้นถ้าเราปรารถนาความรื่นรมย์หรือความมั่งคั่งดังกล่าว่า ร้อยกรองจะให้คุณค่าเหล่านี้แก่เราได้ อนึ่งเมื่อมีบุคคลบางคนเช่น อินทรายุธ กล่าวว่า "วรรณคดีสยาม เป็นวรรณคดีศึกษินา"^๓ หรือมีผู้เรียกร้องให้เผาวรรณคดีไทย (ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวรรณคดีร้อยกรอง) ก็ตามข้อที่น่าสังเกตรประการหนึ่ง คือการกล่าวโจมตีวรรณคดีไทยดังกล่าว เป็นการโจมตีทางด้านเนื้อหา (Content) ของ

^๑ วิทย์ ศิวะศรียานนท์, วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์, หน้า ๑๖๒-๑๖๓.

^๒ เจือ สตะเวทิน, "การรักษาวรรณคดี," หน้า ๔๑.

^๓ อินทรายุธ, "ข่าวเสียงวรรณคดีไทย," ข้อคิดจากวรรณคดี (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๑๔), หน้า ๑๐๘.

วรรณคดีมากกว่าจะโจมตีรูปแบบ (form) ทั้งนี้เพราะ อินทรายุธ เองก็ยอมรับว่า รูปแบบ (form) เป็นสิ่งสำคัญ เป็นความสวยงามของวรรณคดี ที่ผู้สร้างวรรณคดีย่อมสร้างความสวยงามอย่างสูงสุด ขึ้นไว้ทุกคน ดังนั้น "วรรณคดีฝ่ายปฏิวัติจึงไม่ ปฏิเสธรูปแบบที่ให้ความสวยงามคืออยู่แล้วของวรรณคดีฝ่ายปฏิวัติ"^๑ ซึ่งเท่ากับเป็นการยอมรับในคุณค่าของร้อยกรองด้วยนั่นเอง

การอ่านและการศึกษาวรรณคดีหรือวรรณกรรมร้อยกรอง

การที่ผู้อ่านอ่านวรรณกรรมร้อยกรอง แล้วจะสามารถเข้าถึงรสวรรณกรรมได้ครบถ้วนแห่งวรรณกรรมนั้น เป็นสิ่งที่ยากอย่างยิ่ง โดยเฉพาะวรรณกรรมร้อยกรองโบราณ ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่ประพันธ์ขึ้นมาเป็นเวลานาน บางเรื่องก็มีอายุนับเป็นร้อยปีขึ้นไป ดังนั้นสำนวนภาษา ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ ความเป็นอยู่ของคนในสมัยโบราณ ซึ่งสะท้อนออกมาในรูปของวรรณกรรม ย่อมแตกต่างจากสำนวนภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ หรือความเป็นอยู่ของคนในสมัยปัจจุบัน และสำนวนภาษาหรือขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่างอาจจะเลิกไปนานแล้วเป็นต้น ดังนั้นการที่จะเข้าใจความหมายของคำประพันธ์ได้อย่างลึกซึ้ง จึงเป็นการยากสำหรับคนยุคปัจจุบัน

เจตนา นาควิริยะ ได้กล่าวถึงปัญหาของการสื่อสารในวรรณคดีว่ามี ๔ ประเภท คือ

๑. ปัญหาเรื่องภาษา ภาษาเป็นสมบัติร่วม เป็นเครื่องมือสื่อสารที่คนในชาติเดียวกันใช้ร่วมกัน แต่ผู้อ่านย่อมต้องพบปัญหาของภาษาเก่า หรือศัพท์ที่ไม่ใช้กันในภาษาธรรมคาสามัญในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการอ่านวรรณคดีร้อยกรองของเก่า ยิ่งกาลเวลาต่างกันไปมาก ภาษาก็ยิ่งเป็นอุปสรรคมากขึ้น เพราะภาษาเป็นสิ่งที่ไม่หยุดอยู่นิ่ง ยิ่งกว่านั้นวรรณกรรมบางเรื่อง แม้จะเขียนด้วยภาษาที่เราเรียกได้ว่าเป็น "ภาษากลาง" แต่ก็มีภาษาถิ่นเข้ามาปะปนไม่น้อย

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๘.

๒. เป็นปัญหาของวรรณศิลป์โดยเฉพาะ กวีหรือผู้ประพันธ์แม้ว่าจะต้องใช้ภาษาแม่เป็น เครื่องสื่อความหมายก็ตาม แต่ก็มักต้องนำภาษา "กลาง" นั้นมาหลอมเสียใหม่ เพื่อให้เกิดอารมณ์ สะเทือนใจ ตามที่ตนต้องการ ซึ่งไม่จำเป็นเสมอไปว่า ผู้อ่านธรรมดาสามัญจะเข้าถึงภาษาเฉพาะ ของนักประพันธ์แต่ละคนได้ง่ายนัก

๓. ปัญหาเกี่ยวกับ "ประสบการณ์ร่วม" ผู้เขียนและผู้อ่านจะสื่อสารกันได้นั้น จะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของ "ประสบการณ์ร่วม" การที่เราแต่ละคนจะเข้าใจประสบการณ์ของคนอีกคนหนึ่งให้ได้ ทุกแง่ทุกมุมนั้น ย่อมเป็นไปได้ เพราะประสบการณ์ของคนแต่ละคนย่อมไม่เหมือนกัน ฉะนั้นฉันนั้น ประสบการณ์ที่นักประพันธ์ถ่ายทอดลงในวรรณกรรมแต่ละ เรื่องนั้น อาจมีทั้งส่วนที่ผู้อ่านทั่วไป เข้าใจได้ ง่าย และส่วนที่อยู่นอกเหนือประสบการณ์สามัญ ผู้อ่านจึงจำเป็นต้องใช้จินตนาการติดตามเรื่องราว ที่อาจอยู่นอกเหนือประสบการณ์ของตน โลกของจินตนาการเป็นโลกที่ไม่มีขอบเขตและความมหัศจรรย์ ที่ได้จากการอ่านวรรณคดีนั้นก็มาจากการที่ผู้อ่านต้องใช้จินตนาการของตนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยที่ผู้ เขียนเป็นผู้ให้แรงกระตุ้นเท่านั้น

๔. ปัญหา "ความหมายซ่อนเร้น" ซึ่งเป็นปัญหาของทั้งภาษาและประสบการณ์ สิ่งที่ผู้ประพันธ์แสดงออกด้วยภาษา ด้วยถ้อยคำ อาจจะมีใช้ความหมายทั้งหมด ส่วนที่กวีมิได้กล่าวออกมา เป็น ลายลักษณ์อักษร อาจมีความหมายลึกซึ้งไปกว่าสิ่งที่เขาขีด เขียนออกมาอย่างชัดแจ้งก็ได้ ส่วนที่เขาไม่ได้พูดออกมานั้น เป็นส่วนที่ผู้อ่านต้องแสวงหาออกมาให้ได้ โดยอาศัยถ้อยคำที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรม เป็นเครื่องนำทาง ในกรณีนี้ผู้อ่านต้องใช้ทั้งจินตนาการ และประสบการณ์ที่ตนมีอยู่ มาช่วยในการแสวง หาความหมายซ่อนเร้นที่กวีได้แฝงไว้ในวรรณกรรม^๑

ปัญหาเหล่านี้เอง เป็นอุปสรรคทำให้ผู้อ่านส่วนใหญ่ไม่อาจเข้าถึงวรรณคดีหรือวรรณกรรม ร้อยกรองได้ เมื่ออ่านไม่เข้าใจ อ่านไม่รู้เรื่อง และไม่สามารรถเข้าใจถึงแก่นแท้ของเรื่อง ได้ก็ผลลั กษ์ว่า วรรณคดีหรือวรรณกรรมร้อยกรองเป็นสิ่งที่ไม่มีคุณค่า ไม่มีประโยชน์ต่อผู้เรียน การเข้าถึงวรรณคดี

^๑ เจตนา นาควิชระ, ทฤษฎีเบื้องต้นแห่งวรรณคดี (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์เกษตร, ๒๕๒๑), หน้า ๓.

หรือวรรณกรรมร้อยกรองนั้น เปลื้อง ณ นคร กล่าวว่า เป็นเรื่องของแต่ละบุคคล บางคนอ่านแล้วได้แต่เนื้อเรื่อง บางคนได้แต่ความสนุกสนาน บางคนได้คติ บางคนก็ซาบซึ้ง เกิดความคิด ความรู้ กว้างขวางออกไป ทั้งนี้ย่อมแล้วแต่อายุ ภูมิปัญญา ความชัดเจน และประสบการณ์ของผู้อ่าน^๑ ซึ่งเรื่องนี้สโกเนล (Fred J. Schonell) ได้กล่าวไว้เช่นกันว่า ความสามารถในการเข้าใจและตีความสิ่งที่อ่านนั้น ขึ้นอยู่กับสติปัญญา จำนวนคำศัพท์ที่รู้ ภูมิหลังทางความรู้ และประสบการณ์^๒

อย่างไรก็ตามได้มีผู้แนะนำถึงวิธีการอ่าน และการศึกษาวรรณคดีหรือวรรณกรรม เพื่อให้เข้าถึงรสแห่งวรรณคดีไว้หลายท่าน เช่น

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศัพท์ยากที่ปรากฏในวรรณคดีหรือวรรณกรรมโบราณว่า "วงศัพท์เหล่านี้ แม้จะพ้นสมัยไปแล้ว ผู้ที่ศึกษาวรรณคดีจำเป็นต้องทราบความหมายเอาไว้ มิฉะนั้นจะอ่านบทกวีโบราณไม่เข้าใจ"^๓

เปลื้อง ณ นคร กล่าวว่า "ผู้ที่สามารถเข้าใจซาบซึ้งในรสวรรณกรรมได้อย่างดีที่สุดคือ จะต้องเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกของกวี"^๔

เอมอร ชิตตะโสภณ กล่าวว่า

... ถ้าผู้อ่านใดปรารถนาจะนำตนเข้าสู่โลกของวรรณคดี ผู้อ่านท่านนั้นจะต้องลิ้มความคิด... ความรู้ ... และความรู้สึกสมัยใหม่เสียชั่วคราว เพื่อปรับอารมณ์ของท่านให้ใกล้กับยุคสมัยของ

^๑ เปลื้อง ณ นคร, ประวัติวรรณคดีไทยสำหรับนักศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๗. (พระนคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๕), หน้า ๑๓.

^๒ Fred J. Schonell, "Understanding and Interpretation," The Psychology and Teaching of Reading (Edinburgh: Oliver and Boyd, 1951), p. 154.

^๓ ประสิทธิ์ กาพย์กลอน, ภาษากวี การวิจักษ์และวิจารณ์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๕), หน้า ๔๔.

^๔ เปลื้อง ณ นคร, เรื่องเดียวกัน.

วรรณคดีเล่มที่ท่านจะอ่านนั้นเป็นสิ่งควรทำเป็นประการแรก ประการถัดไปท่านจะต้องจับความหมายทั้งโดยตรง (denotation) และโดยนัย (connotation) ความหมายโดยตรงคือการแปลภาษากรีกออกเป็นภาษาธรรมดา ส่วนความหมายโดยนัยก็คือ การพยายามหาสิ่งที่ผู้เขียนสอดแทรกไว้ให้พบ ...^๑

ดังนั้นพอจะสรุปได้ว่า การอ่านวรรณคดีหรือวรรณกรรมร้อยกรองนั้น ควรทำให้กว้างต่อสิ่งที่พบเห็นซึ่งต่างจากสมัยปัจจุบัน นอกจากนี้ยังต้องอ่านอย่างพิถีพิถันเคราะห่อีกด้วย

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ กล่าวว่ "บางคนกล่าวว่าวรรณคดีไทยแต่เดิมมาเป็นเรื่องค่อนข้างไร้สาระและขาดหลักการนั้น คงเป็นผลมาจากการขาดวิจยารณญาณในการอ่านเสียเป็นส่วนใหญ่ หรือกล่าวง่าย ๆ คือ อ่านไม่เป็น"^๒ การใช้วิจยารณญาณในการอ่านนั้น นอกจากจะขึ้นกับความสามารถทางภูมิปัญญา วย และประสบการณ์เฉพาะบุคคลแล้ว ในการเรียนการสอน ครูจะเป็นผู้มีบทบาทอย่างยิ่งในการให้นักเรียนได้ฝึกใช้ความคิด พิจรณา หมั่นค้นคว้าหาเหตุผลอยู่เสมอ ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้จะ เป็นการช่วยให้นักเรียนอ่านวรรณคดีหรือวรรณกรรมร้อยกรองเข้าใจยิ่งขึ้น และการกล่าวว่าวรรณคดีหรือวรรณกรรมเป็นสิ่งเหลวไหล ไม่มีประโยชน์ ก็คงจะไม่เกิดขึ้นเช่นกัน

การสอนวรรณกรรมร้อยกรองไทย

ในการสอนวรรณกรรมร้อยกรองไทยนั้น ครูมักประสบปัญหาหลายประการ ปัญหาประการแรกคือ ครูต้องเข้าใจภาษาของกรว้อย่างแจ่มชัด กล่าวคือต้องเข้าใจภาษาที่กรว้ใช้ ทั้งภาษาโดยตรงและภาษาโดยนัย ปัญหาต่อมาคือครูจะใช้กลวิธีในการถ่ายทอดอย่างไร เพื่อให้นักเรียนเข้าถึงวรรณ-

^๑ เอมอร์ ชิตตะโสภณ, วรรณคดีนิยมเอกสารประกอบการเรียนวิชาไทย ๓๕๕, หน้า ๓.

^๒ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ขมมนุभवทความทางวิชาการ (พระนคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๔), หน้า ๑๓๔. (ถวายพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ในโอกาสที่พระชนม์ครบ ๘๐ พรรษาบริบูรณ์)

กรรมร้อยกรองไทยให้มากที่สุด ทำอย่างไรจึงจะทำให้นักเรียนเห็นถึงคุณค่าของวรรณกรรมร้อยกรองไทยได้ ปัญหาประการแรกนั้นสามารถแก้ไขได้โดยการที่ ครูหมั่นค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ อาจค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ ให้มาก เพื่อครูจะได้มีความรู้ที่กว้างขวาง การสอบถามจากผู้รู้ก็เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยครูได้เช่นกัน ส่วนปัญหาด้านกลวิธีในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวรรณกรรมร้อยกรองไทยนั้น ได้มีผู้เสนอแนะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้หลายประการ อาทิเช่น

สุจริต เพียรชอบ และสหายใจ อินทรมพรรย ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับการเรียนการสอนวรรณคดี (ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนวรรณกรรมร้อยกรองไทยได้) ไว้หลายประการสรุปได้ดังนี้คือ

๑. ผู้สอนควรมีความรู้ในเรื่องที่ตนจะสอนเป็นอย่างดี นอกจากนั้นควรมีความสามารถพิเศษ เช่น การพ้องร่า ชับร้อง การแสดงละคร และความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ
๒. ครูควรตั้งวัตถุประสงค์ในการสอนให้ชัดเจน ในการสอนครูควรคำนึงถึงความแตกต่างด้านความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน การจัดกิจกรรมนำเข้าสู่เรียนทุกครั้ง เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจ ควรใช้วิธีการสอนหลาย ๆ วิธี โดยคำนึงถึงเรื่องความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ความจรรโลงใจที่นักเรียนจะได้รับ ไม่สอนแบบครูบรรยายคนเดียว หรือแบบให้นักเรียนท่องจำ และข้อสำคัญคือควรเลือกใช้สื่อการสอนให้เหมาะสมด้วย
๓. ในการสอนควรเน้นมโนทัศน์มากกว่าเนื้อหา เพราะถ้าเน้นเนื้อหามากเกินไป นักเรียนจะไม่มีโอกาสซาบซึ้งในความงามและความไพเราะของวรรณคดี นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิด ใช้เหตุผล วิพากษ์วิจารณ์ ได้ศึกษาค้นคว้า และร่วมกิจกรรมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
๔. ครูควรสนับสนุนและให้กำลังใจนักเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นอกจากนั้นอาจจัดให้มีการโต้กลอนสด ลักวา ประवादคำประพันธ์ หรือจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอื่น ๆ เป็นต้น
๕. ครูควรพยายามให้นักเรียนได้อ่านเพื่อหาความคุ้นเคยกับสำนวนโวหาร และบทประพันธ์ที่ไพเราะให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้พิจารณา ได้วิจารณ์บทประพันธ์เหล่านั้น

ด้วยตนเอง โดยที่ครูไม่ครอบงำความคิดของนักเรียน แม้แต่บทอาขยาน ก็ไม่ควรบังคับให้นักเรียนท่องจำเพื่อคะแนน หากนักเรียนจะท่องจำบทประพันธ์บทใดก็ควรเป็น เพราะนักเรียนเห็นว่า เป็นบทที่ไพเราะตามทัศนะของนักเรียนเอง

๖. ครูควรนำวรรณกรรมปัจจุบันมาให้ให้นักเรียนได้ศึกษาด้วย เพราะวรรณกรรมปัจจุบันมีลักษณะใกล้เคียงตัวนักเรียน อ่านทำความเข้าใจ และวิจารณ์ได้ง่าย ความซับซ้อนก็มีไม่มาก เมื่อนักเรียนมีความสนใจในวรรณกรรมปัจจุบันแล้ว การที่จะชักจูงให้นักเรียนสนใจในวรรณคดีมรดก ก็จะทำให้ง่ายขึ้น ทั้งนักเรียนจะยังรู้สึกได้ว่า ผู้สอนเป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์อีกด้วย

๗. ในการสอนทุกครั้งควรมีการประเมินผลด้วย โดยครูอาจใช้วิธีการวัดผลหลายวิธี เช่น ดูจากการทำแบบฝึกหัด การตอบคำถาม การอภิปราย การโต้วาที การแสดงบทบาท และการวาดภาพประกอบ เป็นต้น^๑

นอกจากนี้ จินตนา คิ้วแพง มนัส สีลาเจริญ และประภาศรี พรหมประกาย ได้กล่าวถึงหลักการสอนวรรณคดีไทยว่า ครูควรอ่านคำประพันธ์ที่ไพเราะให้นักเรียนฟัง ทั้งจากแบบเรียนและจากที่อื่น ๆ ซึ่งน่าเสียงและท่าทางของครูอาจจูงใจให้นักเรียนเกิดความซาบซึ้งได้ดีกว่าการที่นักเรียนอ่านเอง^๒

ในการเรียนการสอนวรรณกรรมร้อยกรองไทยนั้น สิ่งทั้งครูและนักเรียนเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญ และเป็นเรื่องที่ยากพอสมควรได้แก่ เรื่อง การถอดคำประพันธ์ และการแต่งคำประพันธ์

ก. การถอดคำประพันธ์

ประสิทธิ์ กายกอลอน กล่าวถึงข้อที่ควรคำนึงในการถอดคำประพันธ์สรุปได้ดังนี้คือ

^๑ สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทรมพรรษ์, วิธีสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา แผนกวิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า ๑๘๘-๑๘๙.

^๒ จินตนา คิ้วแพง, มนัส สีลาเจริญ และประภาศรี พรหมประกาย, "การปฏิรูปวิธีสอนและกิจกรรมการสอนภาษาไทย," รายงานการสัมมนาเรื่องการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๑๕๑๖, หน้า ๔๘ (อัตส่าเนา).

๑. ก่อนจะลงมือถอดคำประพันธ์ ควรอ่านข้อความให้จบหลาย ๆ เที้ยว และจับใจความให้ได้โดยถูกต้องครบถ้วน ไม่ควรอ่านเพียงบรรทัดเดียว วรรคเดียว แล้วรีบควั่นถอด ก่อนที่จะเข้าใจความโดยตลอด

๒. พยายามรักษารูปเรื่องของคำประพันธ์นั้น ๆ ไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ อย่าต่อเติมขยายความให้ละเอียดพิสดารออกไป โดยปราศจากความจำเป็น ถอดเอาแต่เนื้อความพูดออกมาเป็นภาษาร้อยแก้วง่าย ๆ คำที่ใช้เรียกชื่อ หรือคำสร้อยประกอบชื่อตัดทิ้งเสีย ข้อควรคำนึงอีกอย่างหนึ่งคือการถอดคำประพันธ์ไม่ใช่การอธิบายความ หรือขยายความให้มากไปจากข้อความที่ปรากฏในคำประพันธ์

๓. พยายามถอดทุก ๆ คำที่เป็นคำศัพท์ ซึ่งไม่ใช่เป็นคำเรียกชื่อหรือคำสร้อยประกอบชื่อ แต่ถ้าไม่สามารถหาคำร้อยแก้วถอดความหมายให้ตรงกับศัพท์นั้นได้ ก็ควรแปลทับศัพท์หรือถอดเอาความก็พอ

๔. ควรรักษาบรรยากาศของเนื้อเรื่องให้คงเดิม เช่นถ้าเป็นบทประพันธ์ที่แสดงความโกรธ ความชิง และความรัก ฯลฯ ควรพยายามถอดความแสดงให้รู้สึกได้ว่า โกรธ ชิง และรักจริง ๆ

๕. เมื่อข้อความใดถอดแล้วยังไม่เป็นภาษาร้อยแก้วที่ดี ก็ขัดเกลาเพิ่มเติมคำได้ตามสมควร แต่ไม่ใช่การอธิบายอย่างเย็นเยื่อ ถ้าข้อความใดถอดแล้วขาดความสำคัญหรือสำนวนพิงขัดหู หรือประโยคในภาษาร้อยกรองนั้นสลับซับซ้อน ก็แต่งถ้อยคำให้สละสลวย ขอยประโยคออกเป็นประโยคสั้น ๆ เป็นภาษาความเรียงที่ดี และเรียงลำดับใจความให้ตรงกับเนื้อเรื่องเดิม^๑

ข้อควรคำนึงในการถอดคำประพันธ์ดังกล่าวจะช่วยให้ครูและนักเรียนได้เข้าใจหลักในการถอดคำประพันธ์พอสมควร อย่างไรก็ตาม ในการถอดคำประพันธ์จริง ๆ นั้น จะเห็นว่าทำได้ไม่่ง่ายนัก จึงต้องหมั่นฝึกฝนไปที่ละเล็กทีละน้อยจนกว่าจะชำนาญ

^๑ ประสิทธิ์ กาพย์กลอน, ภาษากรวี การวิจัยและวิจารณ์ หน้า ๘๘-๑๐๐.

ข. การตั้งคำประพันธ์

ลาร์รี่ ดี เกเนดี้ (Larry D. Kenedy) กล่าวว่า โดยทั่วไปครูมักคิดว่าการเขียนร้อยกรองเป็นเรื่องยาก ผู้ที่จะทำได้คือผู้ที่มีพรสวรรค์ หรือมีความสามารถเป็นพิเศษโดยเฉพาะในเรื่องดีเท่านั้น ครูจึงมักละเลย และไม่เห็นความสำคัญ และอีกประการหนึ่งอาจเป็นเพราะครูมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการแต่งร้อยกรองมาตั้งแต่เด็ก ทั้งนี้เพราะไม่มีความถนัดและความสนใจ จึงทำให้ครูมองข้ามความสำคัญ และขาดการสนับสนุน ส่งเสริม ด้านการแต่งร้อยกรองดังกล่าว^๑

เรื่องการแต่งร้อยกรองนี้เป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง ดังที่ เจือ สตะเวทิน ได้กล่าวว่ วิธีการที่ง่ายที่สุดในการรักษาวัฒนธรรมคดีของชาติประการแรกคือ การศึกษาวรรณคดีด้วยความศรัทธา กล่าวคือ เห็นความสำคัญของวรรณคดีทั้งในประโยชน์ตนและประโยชน์ส่วนรวมของชาติ ประการต่อมาคือ ควรมีการสร้างเสริมวรรณคดีต่อไปไม่ให้ขาดสาย นั่นคือ "เราน่าจะแต่งโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน กันต่อไป"^๒

ในการสอนการตั้งคำประพันธ์นั้น เกหลง พานิช ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

๑. ก่อนให้แต่ง ควรให้นักเรียนเห็นความไพเราะของคำประพันธ์ก่อน
๒. ให้นักเรียนได้อ่าน ได้ฟังคำประพันธ์ที่ไพเราะมาก ๆ
๓. ให้มีสมุดจดคำประพันธ์ที่ไพเราะ
๔. ให้รู้จักพท์มาก ๆ เพื่อใช้แทนกันได้ ในที่ต้องการสัมผัส
๕. หัดแต่งให้ถูกแบบ ยังไม่ต้องห่วงเรื่องความไพเราะ

^๑ Larry D. Kenedy, Teaching the Elementary Language Arts (New York: Harpers & Rows Publichers, 1975), p. 201.

^๒ เจือ สตะเวทิน, "การรักษาวัฒนธรรมคดี," หน้า ๔๔.

๖. ครูแสดงความเห็นใจ ไม่เร่งรัดบังคับ และให้เวลาพอสมควร

๗. ชั้นแรกยังไม่ต้องแต่งเอาใจความ แต่ให้ทำเล่น ๆ โดยเอาชื่อดอกไม้ ชื่อคน ชื่อสัตว์ มาเรียบเรียงให้คล้องจองกัน

๘. เอาข้อความร้อยแก้วมาเปลี่ยนคำบางคำให้เกิดสัมผัส

๙. เล่าเรื่อง หรือนิทาน ซึ่งทำให้นักเรียนเกิดอารมณ์ เช่น เห็นใจ สงสาร^๑

นอกจากนี้ สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทรมพรรย ยังให้ข้อ เสนอแนะว่า การแต่ง คำประพันธ์ร้อยกรองเป็นทักษะที่ต้องการการฝึกฝนอยู่เสมอ นักเรียนจึงจะมีความแคล่วคล่อง ชำนิ- ชำนาญ และ เกิดความแตกฉาน ดังนั้นครูจึงควรหาโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกฝนแต่งคำประพันธ์อยู่เสมอ เมื่อมีโอกาสนอกจากนี้ครูที่สอนแต่งคำประพันธ์ร้อยกรอง จะต้องเป็นผู้มีใจกว้างอกทน ยอมรับผลงาน ของนักเรียน และคอยช่วยเหลือให้กำลังใจนักเรียนตลอดเวลา^๒ ซึ่งถ้าครูทำได้ดังที่กล่าวมาทั้งหมด นี้ เชื่อว่าจะทำให้นักเรียนสนใจและ เกิดกำลังใจที่จะศึกษา และหมั่นฝึกฝนตนเองเป็นประจำ อันจะ เป็นการช่วยรักษาและสืบต่อมรดกทางวัฒนธรรมประจำชาติของไทยสืบไป

อนึ่ง ในการสอนให้นักเรียนเกิดความรักความสนใจ ในวรรณกรรมร้อยกรองอย่างแท้จริง นั้น ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ กล่าวว่า ต้องอาศัยกลวิธีที่แนบเนียน เพราะความรักเป็นสิ่งที่เกี่ยว เชื่อมกันไม่ได้ ครูควรทราบว่าเมื่อไรควรให้อ่านแต่เพียงผิวเผิน เมื่อใดควรปล่อยให้วิพากษ์วิจารณ์ เมื่อ ไรควรชี้แจงว่าสิ่งใด เป็นสิ่งสมมุติ สิ่งใด เป็นสัญลักษณ์ และเป็นสัญลักษณ์ของอะไร เป็นต้น การให้ นักเรียนเข้าใจศัพท์เป็นสิ่งจำเป็น แต่ไม่ควรให้นักเรียนเข้าใจด้วยความสบายใจ เพื่อจะได้เข้าถึง ลักษณะของวรรณคดีให้ เร็วที่สุดที่วัยและสมรรถภาพจะพาเข้าถึงได้^๓

^๑ เกทหลง พานิช, "การแต่งคำประพันธ์," คู่มือครูวิชาภาษาไทย (พระนคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๔), หน้า ๔๓.

^๒ สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทรมพรรย, วิธีสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา, หน้า ๑๖๔.

^๓ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ขมมนมบทความทางวิชาการ, หน้า ๑๔๔.

ดังนั้น การสอนวรรณกรรมร้อยกรองไทยให้ได้ผลนั้น ครูควรเป็นผู้ที่รอบรู้ มีใจที่เปิดกว้าง เพื่อรับฟังเหตุผลของนักเรียน และมีกลวิธีในการสอนที่ดีที่สุดที่เหมาะสม อันเป็นแนวทางน้อมนำให้เยาวชนของชาติได้เห็นคุณค่าของวรรณคดี หรือวรรณกรรมร้อยกรองของชาติได้เป็นอย่างดี

การวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยภายในประเทศ

งานวิจัยภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับ วรรณกรรมร้อยกรองไทย โดยเฉพาะนั้นยังมีน้อยมาก ทั้งนี้เพราะส่วนใหญ่มักเน้นการวิจัยเกี่ยวกับวรรณคดี โดยมีวรรณกรรมร้อยกรองเป็นส่วนประกอบเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ซึ่งพอจะรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมร้อยกรองไทยได้ดังนี้คือ

พ.ศ. ๒๕๐๘ อรสา เจนพนัส ได้วิจัยเรื่อง "การสำรวจวิธีสอนวรรณคดีไทยในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสายสามัญในจังหวัดพระนคร" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสำรวจวิธีสอน การใช้อุปกรณ์ การจัดกิจกรรม การวัดผลวิชาวรรณคดีไทย และปัญหาต่าง ๆ ที่ครูประสบในการสอน ตลอดจนสำรวจทัศนคติและความสนใจของครูและนักเรียน ที่มีต่อการสอนและการเรียนวิชาภาษาไทย โดยวิธีการส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนราษฎร์ และโรงเรียนสาธิต จำนวน ๓๒ แห่ง จำนวนประชากรเป็นครู ๑๓๐ คน เป็นนักเรียน ๔๕๐ คน ผลของการวิจัยสรุปได้ว่า ครูมีทัศนคติที่ดีต่อการสอน ด้านวิธีสอนครูส่วนมากสอนโดยให้เด็กถอดคำประพันธ์ และตอบคำถาม กิจกรรมที่ให้เด็กทำส่วนมากได้แก่ การอ่านทำนองเสนาะ การถามตอบ อุปกรณ์ที่ใช้มากที่สุดคือสมุดภาพ การวัดผลใช้วัดผลเมื่อจบบทเรียนเรื่องหนึ่ง ๆ ส่วนปัญหาที่ครูประสบส่วนมากคือ ไม่มีความสามารถบางอย่าง เช่น ร้องเพลง จำละคร ครูมีชั่วโมงการสอนมากเกินไป นักเรียนไม่ค่อยร่วมกิจกรรม เป็นต้น ส่วนทัศนคติของนักเรียนนั้น นักเรียนส่วนมากมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาวรรณคดี ในด้านความคิดเห็นอื่น ๆ ของครูนั้น ครูร้อยละ ๓.๖๔ เห็นว่าเรื่อง "กาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวาน" เป็นเรื่องที่ต้องอธิบายมาก และเหมาะที่จะให้เด็กหญิงเรียนมากกว่าเด็กชาย เด็กชายควรเรียนกาพย์เห่เรือของเจ้าฟ้ากุ้งมากกว่า ส่วนเรื่อง "อเนหา" นั้น ครูร้อยละ ๓.๖๔ เห็นว่ามีศัพท์มาก และแสดงบทรักมากเกินไป ไม่เหมาะสม

กับวัยของเด็ก^๑

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ วรณี สุนทรเวช ได้สำรวจความสนใจและความต้องการในการอ่านของเด็กอายุ ๑๑-๑๖ ปี จากนักเรียนในโรงเรียนชานเมือง ๓ แห่ง ได้แก่ โรงเรียนพระโขนง โรงเรียนปทุมคงคา และโรงเรียนดาราคาม โดยใช้แบบสอบถาม สอบถามนักเรียนจำนวน ๑๒๐ คน ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มคือ กลุ่มอายุ ๑๑-๑๓ ปี และกลุ่มอายุ ๑๔-๑๖ ปี ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้คือ เด็กอายุ ๑๑-๑๓ ปี ชอบอ่านหนังสือประเภทวิทยาศาสตร์ และนิทาน นิยาย เป็นอันดับแรก อันดับสองคือ หนังสือพิมพ์ และหนังสือเรียน อันดับที่ ๓ คือวรรณคดี อันดับสี่ได้แก่ นิตยสาร และเรื่องแปล อยู่ในอันดับสุดท้าย วรรณคดีที่กลุ่มอายุ ๑๑-๑๓ ปีชอบอ่านมากที่สุดได้แก่ สังข์ทอง ขุนช้างขุนแผน รองลงมาได้แก่ พระอภัยมณี รามเกียรติ์ พระร่วง ราชาริราช และอิเหนา ส่วนเด็กอายุ ๑๔-๑๖ ปี สนใจหนังสือพิมพ์มากที่สุด อันดับสองได้แก่ นิทาน นิยาย อันดับ ๓ ได้แก่ นิตยสาร อันดับสี่ได้แก่ วรรณคดี อันดับห้าได้แก่วิทยาศาสตร์ หนังสือเรียนและเรื่องแปล ส่วนสารคดีและศาสนานั้นสนใจบ้าง แต่เป็นจำนวนน้อย สำหรับวรรณคดีที่เด็กอายุ ๑๔-๑๖ ปีชอบมากที่สุดได้แก่ รามเกียรติ์ และพระอภัยมณี ส่วนเด็กหญิงชอบอิเหนามากที่สุด รองลงมาได้แก่ รามเกียรติ์ ราชาริราช เวณิสวาณิช พระร่วง ศกุนตลา นิทราชาคริต ตะเลงพ่าย และมีทนะพาธา ตามลำดับ ในหมวดวรรณคดีนี้ วรณี สุนทรเวช ได้เสนอผลการศึกษาน่าสนใจว่า นักเรียนเมื่อได้อ่านวรรณคดีซึ่งตัดตอนมาพิมพ์ในหนังสือเรียนแล้ว มักอยากรู้เรื่องต่อทั้ง เด็กเล็กและเด็กโต^๒

^๑ อรสา เจนพนัส, "การสำรวจวิธีสอนวิชาวรรณคดีไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สายสามัญ ในจังหวัดพระนคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๔).

^๒ วรณี สุนทรเวช, "ความสนใจและความต้องการในการอ่านของเด็กอายุ ๑๑-๑๖ ปี," รายงานการสัมมนาเรื่องหนังสืออ่านสำหรับเด็กกลุ่มอายุ ๑๑-๑๖ ปี กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๐๔, หน้า ๑๑๐-๑๑๔.

ข้อที่น่าสนใจ เกิดประการหนึ่งจากผลการวิจัยของวรวที สุทรเวช คือวรรณคดี เรื่องที่นักเรียนชอบส่วนใหญ่มัก เป็นวรรณกรรมร้อยกรอง

ปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ฉัฐมา อาษารัฐ ได้ศึกษาคำนิยมที่สัมพันธ์กับการพัฒนาประเทศจากวรรณกรรมที่วัยรุ่นสนใจ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดพระนคร และธนบุรี จำนวน ๓๒๖ คน เป็นชาย ๑๕๙ คน เป็นหญิง ๑๖๗ คน และนักเรียนจากชนบทจำนวน ๓๔๐ คน เป็นชาย ๑๕๔ คน และเป็นหญิง ๑๘๕ คน ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนสนใจอ่านร้อยกรอง ร้อยละ ๓.๖๓ และสนใจบทละครและเสภาเป็นอันดับสุดท้าย คือสนใจเพียงร้อยละ ๒.๕๗ ร้อยกรองที่นักเรียนชอบอ่านได้แก่ พระอภัยมณี นิราศภูเขาทอง และรามเกียรติ์ ส่วนบทละครและเสภาที่นักเรียนชอบอ่านได้แก่ อิเหนา ขุนช้างขุนแผน เห็นแก่ลูก และมีทนะพารา^๑

ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ นุปผา ทวีสุข ได้วิจัยเกี่ยวกับความสนใจในเนื้อหาแบบเรียนวรรณคดีไทย ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โดยส่งแบบสอบถามความสนใจให้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ปีการศึกษา ๒๕๑๔ จากโรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียนราษฎร์ในกรุงเทพมหานคร ๑๒ แห่ง นักเรียนจำนวน ๕๐๐ คน เป็นชาย ๒๕๐ คน หญิง ๒๕๐ คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เรื่องในแบบเรียนวรรณคดีนั้น นักเรียนชอบนิทานเวตาลเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ ราฟิงในป่าช้า นิราศพระบาท จดหมายจางวางหรงรำ โคลงโลกนิติ ชมป่า เป็นต้น ระหว่างเรื่องร้อยแก้วและร้อยกรอง นักเรียนชอบเรื่องร้อยกรองมากกว่าเรื่องร้อยแก้ว เรื่องร้อยกรองนักเรียนชอบโคลงเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่ กลอน กาพย์ และ ฉันท์ตามลำดับ เรื่องอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากเรื่องในแบบเรียนวรรณคดี นักเรียนชอบร้อยกรองมากกว่าร้อยแก้ว ร้อยกรองชอบเรื่องต่าง ๆ ลดหล่นไปตามลำดับคือ โคลงสุภาพิต นิทานคำกลอน บทเสภา ร้อยกรองสั้น ๆ กาพย์เห่เรือ นิราศ และเรื่องย่อเกียรติ ส่วนเรื่อง

---

^๑ ฉัฐมา อาษารัฐ, "การศึกษาคำนิยมที่สัมพันธ์กับการพัฒนาประเทศจากวรรณกรรมที่วัยรุ่นสนใจ" (ปริญาตนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, ๒๕๑๔).

ที่ตัดตอนมา และเรื่องฉบับเต็มนั้น นักเรียนสนใจ เรื่องที่ตัดตอนมามากกว่า^๑

ปีเดียวกันนี้ สมสมัย แข่งขัน ได้วิจัยเกี่ยวกับความสนใจในเนื้อหาแบบเรียนวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โดยส่งแบบสอบถามแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๑๔ ของโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ในกรุงเทพมหานครรวม ๑๑ แห่ง จำนวน ๕๐๐ คน เป็นชาย ๒๕๐ คน หญิง ๒๕๐ คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้คือ

๑. เรื่องต่าง ๆ ในแบบเรียนวรรณคดี นักเรียนสนใจอิเหนาเป็นอันดับแรก รองลงมา ได้แก่เวณีสวาณิช โกลงสุภาอิทในรัชกาลที่ ๕ โคลงโลกนิติ ฯลฯ ตามลำดับ

๒. นักเรียนสนใจวรรณคดีฉบับสมบูรณ์มากกว่าวรรณคดีที่ตัดตอนมา

๓. นักเรียนสนใจร้อยแก้วและร้อยกรองพอ ๆ กัน สำหรับร้อยกรองนั้นนักเรียนสนใจกลอนเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ โคลง กาพย์ และฉันท์ ตามลำดับ

๔. เรื่องอื่น ๆ นอกเหนือจากแบบเรียนนั้นในด้านร้อยกรอง นักเรียนสนใจละครเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ บทเสภา สุภาอิทและบทสอนใจ นิทานคำกลอน บทร้อยกรองสั้น ๆ เรื่อง ยอพระเกียรติ กาพย์เห่เรือ และนิราศ ตามลำดับ^๒

ในปีเดียวกัน กอง เกลือบพณิชกุล ได้ศึกษาเรื่องความเหมาะสมของเนื้อหาในแบบเรียนวรรณคดีไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการส่งแบบสอบถามแก่นักเรียนโรงเรียนรัฐบาล ๗ โรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน ๓๐๐ คน และส่งแบบสอบถามอีกฉบับหนึ่งสอบถามครูจำนวน ๒๕๕ คน จากโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน ๑๐๖ โรงเรียน

^๑ นุปภา ทวีสุข, "ความสนใจในเนื้อหาแบบเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓" (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, ๒๕๑๖).

^๒ สมสมัย แข่งขัน, "ความสนใจในเนื้อหาแบบเรียนวรรณคดีของไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒" (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, ๒๕๑๖).

ผลการวิจัยปรากฏว่า เนื้อหาของเรื่องส่วนมากเป็นที่สนใจของผู้เรียน เรื่องที่ค่อนข้างจะสมบูรณ์เป็นที่สนใจของผู้เรียนคือ นวนิยายเรื่องละครแห่งชีวิต สามกรุง บทละครเรื่องอิเหนา และเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ผู้เรียนมีความสนใจเรื่องประเภทร้อยกรองมากกว่าประเภทร้อยแก้ว ส่วนครูผู้สอนมีความเห็นว่า เรียนจากเรื่องฉบับเต็มสมบูรณ์ดีกว่า เรียนจากเรื่องที่คัดเลือกคัดตอนเอามาเฉพาะบางตอน และครูเห็นว่าเรื่องที่มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้เรียนต่อไป ๘ เรื่อง คือ ลิลิตตะเลงพ่าย ร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดก ภาพยนตร์เรื่อง ภาพยนตร์โคลงประพาสธารทองแดง นิราศภูเขาทอง บทละครพูดคำฉันท์เรื่องมัทนะพาธา บทละครเรื่องอิเหนาและขุนช้างขุนแผน ส่วนเรื่องอื่น ๆ นอกจากนี้อยู่ในเกณฑ์จะต้องปรับปรุงแก้ไข^๑

14.

ปัดมา นิตยา บุญสิงห์ ได้สำรวจความสนใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ที่มีต่อเนื้อหาแบบเรียนวรรณคดีไทย โดยการส่งแบบสอบถามแก่นักเรียนชาย และนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๑๖ ของโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ ในเขตกรุงเทพมหานคร ๔ แห่ง จำนวนทั้งสิ้น ๓๐๐ คน เป็นชาย ๑๕๐ คน หญิง ๑๕๐ คน

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้คือ

๑. เรื่องต่าง ๆ ที่ปรากฏในแบบเรียนวรรณคดีไทย นักเรียนสนใจนิทานทองอินเรื่อง นากพระโขนง ที่สองเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ นิทานเรื่องมหากบิลวานร นิทานเรื่องพญานกออกกลอนสุภาพ "พ่อแม่รังแกฉัน" ราชาริราชตอนพลายประกายมาศ พระอภัยมณีตอนพระอภัยมณีพบศรีสุวรรณ และสินสมุทร ฯลฯ เป็นต้น

๒. เรื่องร้อยแก้วและร้อยกรอง นักเรียนสนใจเรื่องร้อยแก้วมากกว่าร้อยกรอง และในบรรดาเรื่องร้อยกรองนั้น นักเรียนสนใจกลอนมากที่สุด และสนใจ ภาพยนตร์ ฉันทน์ และโคลง รองลงมาตามลำดับ

^๑ กอง เคลือบพณิชกุล, "การศึกษาเรื่องความเหมาะสมของเนื้อหาในแบบเรียนวรรณคดีไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย" (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, ๒๕๑๖).

๓. เหตุผลที่นักเรียนชอบและไม่ชอบเรื่องต่าง ๆ ในแบบเรียนวรรณคดีนั้น นักเรียนส่วนใหญ่ตอบว่าชอบเพราะ เนื้อเรื่องสนุกสนาน มีสภาพหรือคติสอนใจ และไม่ชอบเพราะเนื้อเรื่องไม่สนุก การบรรยายซ้ำซาก ยืดยาว น่าเบื่อหน่าย เป็นต้น

๔. นักเรียนสนใจวรรณคดีฉบับเต็มมากกว่าวรรณคดีที่คัดตอนมา และในบรรดาเรื่องร้อยกรองนั้น นักเรียนสนใจละครมากที่สุด และสนใจบทเสภา ฆทานคำกลอน คำร้อยกรองสั้น ๆ สุภาษิตและบทสอนใจ เรื่องย่อพระเกียรติ นิราศ และกาพย์เห่เรือ ลفظสั้นลงมาตามลำดับ^๑

ปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ยูพา โชติเกียรติ ได้ศึกษาความนิยมในการอ่านวรรณกรรมร่วมสมัยประเภทต่าง ๆ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในภาคการศึกษา ๑ โดยศึกษาว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความนิยมอ่านหนังสือประเภทต่าง ๆ เหมือนกันหรือแตกต่างกัน ดำเนินการวิจัยโดยสร้างแบบสอบถามถามนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา ๒๕๑๔ ของโรงเรียนในสังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน ๖๐๐ คน จาก ๖ โรงเรียน ในเขตการศึกษา ๑ จำนวนประชากร ๔๔๘ คน เป็นชาย ๓๒๔ คน หญิง ๑๒๔ คน ผลการวิจัยเฉพาะที่เกี่ยวกับร้อยกรองสรุปได้ดังนี้คือ

๑. นักเรียนหญิงชอบอ่านวรรณกรรมประเภทร้อยกรอง และกวีนิพนธ์มากกว่านักเรียนชาย

๒. ความเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้จากการอ่านวรรณกรรมร้อยกรอง และกวีนิพนธ์ นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความเห็นสอดคล้องกันคือ เห็นว่าทำให้เกิดความรัก ความซาบซึ้งในวรรณคดีไทย ทำให้เกิดความสุข ความเพลิดเพลินและจินตนาการ

๓. ทั้งนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ชอบวรรณกรรมร้อยกรองและกวีนิพนธ์ประเภทปลุกใจให้รักชาติ เป็นอันดับแรก การพรรณานาธรรมชาติ และความสวยงามเป็นอันดับ ๒ แสดงความคิดเห็นแปลก ๆ ใหม่ ๆ เป็นอันดับ ๓ ประเภทที่ขบขันน้อยที่สุดคือ การแสดงความผิดหวังและคร่ำครวญ

^๑ นิตยา บุญสิงห์, "ความสนใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑: เนื้อหาแบบเรียนวรรณคดีไทย" (ปริญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, ๒๕๑๗).

๔. นักเรียนชายและนักเรียนหญิงชอบอ่านบทร้อยกรองของ ม.ล.ปิ่น มาลากุล มากที่สุด รองลงมาเป็นของ เปลื้อง วรรณศรี และจิตร ภูมิศักดิ์ และชอบของ แจ่ม ชัยตั้ง น้อยที่สุด^๑

งานวิจัยในต่างประเทศ

ยอร์จ คับบิว นอร์เวลล์ (George W. Norvell) ได้วิจัยเกี่ยวกับความสนใจในการอ่านของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ในปี ค.ศ. ๑๙๕๐ โดยสำรวจความสนใจนักเรียนเกรด ๕-๑๒ จำนวน ๕๐,๐๐๐ คน ผลการวิจัยพบว่า ความยากง่ายของเนื้อหา และเพศของผู้เรียน เป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมความสนใจ รสนิยม และทักษะของนักเรียนในห้องเรียนได้มาก การบังคับให้ผู้เรียนมีความสนใจในวรรณคดี เรื่องใด เรื่องหนึ่ง หรือตอนใดตอนหนึ่ง โดยเฉพาะจะทำให้ผู้เรียนเกิดความยุ่งยากใจ และเห็นว่าเป็นเรื่องยาก นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า เด็กชายชอบอ่านนวนิยายและบทละคร เรื่องสั้น และชีวประวัติของผู้ชาย ส่วนเด็กหญิงก็ชอบเรื่องแบบเดียวกัน แต่เพิ่มชีวประวัติของผู้หญิงด้วย และเด็กหญิงชอบ เรื่อง เรียงความและคำประพันธ์มากกว่าเด็กชาย^๒

ในปีเดียวกันนี้ รุท. จี. สตรีกแลนค์ (Ruth G. Strickland) ได้เขียนรายงานว่าการที่นักเรียนมีความนิยมชมชอบ เรื่องราวในบทร้อยกรองของหนังสือวรรณคดีนั้น เป็นเพราะครูสอนให้นักเรียนมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ยังเสนอแนะว่า หนังสือที่เด็กชอบฟังครูอ่านและอ่านเองอย่างเพลิดเพลินด้วยความเข้าใจซาบซึ้งนั้น จะต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เหมาะกับ

^๑ ยูพา โชติเกียรติ, "ความนิยมอ่านวรรณกรรมร่วมสมัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔).

^๒ George W. Norvell, The Reading Interests of Young People (D.C. Health and Company, 1950) p. 75-79.

วัยของเด็ก^๑

ค.ศ. ๑๙๕๖ ฮาร์ล อาร์ ดักลาส (Harl R. Douglass) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ The High School Curriculum ว่า การกำหนดเรื่องให้เด็กเรียนควรคำนึงถึงวัยของผู้เรียนด้วยว่าจะสามารถเข้าใจเรื่องได้ซาบซึ้งหรือไม่ เพราะวรรณคดีเป็นเรื่องของนามธรรม ผู้เรียนต้องใช้วิจารณญาณ จึงจะพบคุณค่าและความหมายที่แท้จริง ดังนั้นจึงควรมีการคัดเลือกวรรณคดีที่ให้ประโยชน์ต่อชีวิตของผู้เรียน มีความเหมาะสมกับความสนใจและความสามารถของผู้เรียนให้มากที่สุด ซึ่งหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเรื่องในวรรณคดีมีอยู่ ๒ ประการคือ

๑. ต้องเป็นที่รวบรวมเรื่องราวเกี่ยวกับวรรณคดีหลาย ๆ เรื่องอยู่ในเล่มเดียวกัน
๒. ต้องเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นโดยใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาที่สละสลวย ตามหลักการเขียนที่ดี และถูกต้อง ถ้าเป็นเรื่องร้อยกรองก็แต่งถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของฉันทลักษณ์^๒

ในปี ค.ศ. ๑๙๖๔ ไรยอล เจ มอร์เซย์ (Royal J. Morsey) ได้สำรวจความคิดเห็นของนักเรียนที่จะเข้าเป็นนักศึกษา ปีที่ ๑ จำนวน ๖๔ คน ว่าหลังจากที่ครูสอนวรรณคดีจบตามหลักสูตรแล้ว นักเรียนได้รับผลที่น่าพอใจอะไรบ้าง ซึ่งได้รับคำตอบจากนักเรียนต่าง ๆ กัน ดังนี้

๑. ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินจากการอ่าน
๒. ได้เรียนรู้ถึงแบบแผนการดำรงชีวิตของประชาชนในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอื่น ๆ
๓. ทำให้ใจกว้างและได้ความคิดมากมายหลายด้าน
๔. ช่วยให้เข้าใจตนเองและผู้อื่น และในบางครั้งช่วยให้มีเหตุผลอันเป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิต

^๑ Ruth G. Strickland, Guide for Teaching English in our Language (D.C. Health and Company, 1950), p. 38-39.

^๒ Harl R. Douglass, The High School Curriculum (New York: The Ronald Press Company, 1956), p. 405, 410-411.

๕. ทำให้ได้รับความรู้พื้นฐานของวิชาอื่น ๆ โดยเฉพาะวิชาประวัติศาสตร์
๖. ช่วยให้สามารถใช้คำและไวยากรณ์ได้ถูกต้องขึ้น
๗. ช่วยปรับปรุงความสามารถในด้านการอ่าน ทำให้อ่านได้เร็วและเข้าใจสิ่งที่อ่านได้ดีขึ้น
๘. ช่วยให้กล้าแสดงออกในด้านการอ่านมากขึ้น
๙. ไม่ได้อะไรจากการศึกษาวรรณคดีเลย
๑๐. ต้องเรียนเพื่อให้ชอบงานของนักเขียนที่โง่เง่า^๑

จากผลงานวิจัยทั้งหมดที่กล่าวมานี้ พอจะสรุปได้ว่า นักเรียนบางส่วนชอบอ่านวรรณกรรมร้อยกรอง และเห็นว่าวรรณคดีมีคุณค่าในด้านต่าง ๆ ในขณะที่นักเรียนอีกส่วนหนึ่งไม่ชอบอ่านวรรณกรรมร้อยกรอง และเห็นว่าวรรณคดีไม่ได้ให้ประโยชน์อะไรเลย อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับวรรณกรรมร้อยกรองไทย โดยตรงยังไม่มีผู้ใดวิจัยมาก่อน ผู้วิจัยจึงได้ทำวิจัยเรื่องนี้ เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

^๑ Royal J. Morsey, Improving English Instruction, fourth printing. (Boston: Allyn and Bacon, 1968), p. 33.